

Normal 0 21 false false false MicrosoftInternetExplorer4

AMERİKA TAHKİM BİRLİĞİ

(8 EYLÜL 2005'TE KABUL EDİLMİŞTİR)

AMERİKA BAROLAR BİRLİĞİ

(9 AĞUSTOS 2005'TE KABUL EDİLMİŞTİR)

ANLAŞMAZLIK ÇÖZÜM BİRLİĞİ

(22 AĞUSTOS 2005'TE KABUL EDİLMİŞTİR)

ARABULUCULAR İÇİN MODEL ETİK KURALLAR [\[1\]](#)

Çev.: Yrd.Doç.Dr. Mustafa ÖZBEK *

Arabulucular İçin Model Etik Kurallar, Amerika Tahkim Birliği, Amerika Barolar Birliğinin Uyuşmazlık Çözüm Bölümü ve Anlaşmazlık Çözüm Birliği [\[2\]](#) tarafından 1994 yılında hazırlanmıştır. Aynı kuruluşların haleflerinin temsilcilerinden oluşan bir ortak komite, 2005 yılında Model Kuralları tekrar gözden geçirmiştir

[3]

. Model Kuralların hem 1994 tarihli orijinal hâli hem de 2005 tarihli gözden geçirilmiş şekli katılımcı kuruluşlar tarafından onaylanmıştır

[4]

.

Önsöz

Arabuluculuk, geniş bir çerçevede çok çeşitli anlaşmazlıkların çözülmesi için kullanılmaktadır. Bu kurallar, bütün uygulama çevrelerinde arabuluculuk yapan kişiler için, temel etik ilkeler olarak esas alınmak üzere hazırlanmıştır. Bu Kuralların üç temel amacı vardır: Arabulucuların faaliyetlerine rehberlik etmek; arabuluculuğa katılan tarafları bilgilendirmek ve bir uyuşmazlık çözüm yolu olarak arabuluculuğa duyulan kamusal güveni artırmak.

Arabuluculuk, tarafsız bir üçüncü kişinin iletişimi ve müzakereyi kolaylaştırdığı ve tarafları, uyuşmazlık hakkında gönüllü bir karar vermeye teşvik ettiği bir usûldür.

Arabuluculuk, taraflara, meseleleri belirleme ve açıklığa kavuşturma, farklı bakış açılarını anlama, menfaatlerini tanımlama, olası çözümleri ortaya koyma ve değerlendirme ve istendiğinde karşılıklı tatminkâr anlaşmalara varma fırsatını sunmayı içeren çeşitli amaçlara hizmet eder.

Açıklama Notu

Bu Kurallar, bütün olarak okunur ve yorumlanır. Kuralların sıralanmasında, öneme göre verilen bir öncelik yoktur.

Arabulucunun tanımı, ortak arabuluculuk modellerine uygulanacak Şekilde kapsamlı olarak anlaşılmalıdır.

Bu Kurallar, arabuluculuktan söz ederken belirli zaman parametreleri içermemektedir ve bu sebeple arabuluculuğun başlama ve sona ermesini tam olarak göstermezler.

Bu Kuralların kapsamına giren bazı hususlar dâhil olmak üzere arabuluculuğun çeşitli yönleri; uygulanacak hukuk, mahkeme kuralları, tüzükler, uygulanacak diğerk meslek kuralları, tarafların kararlaştırdığı arabuluculuk kuralları ve diğerk anlaşmalarından etkilenebilir. Söz konusu kaynaklar, bu kurallarla çatışabilir ve onlardan öncelikli olabilir. Bununla birlikte bir arabulucu, bu tür çatışmaları çözerken, bu Kuralların amacı ve özüne uygun davranmak için gereken her çabayı göstermelidir. Bu çaba, sözü geçen diğerk kaynaklarla çatışmayan tüm Kurallara riayet edilmesini kapsar.

Bu Kurallar, bir mahkeme veya diğerk düzenleyici merci tarafından kabul edilmediği sürece, hukuken bağlayıcı değildir. Buna karşılık, bu Kuralların sponsor kuruluşlarca ayrı ayrı kabul edilmiş olması, arabulucuların bu Kurallara uymaya zen göstermesini gerektirir.

KURAL I. KENDİ KARARINI VERME HAKKI

A. Arabulucu, arabuluculuğu, tarafların kendi kararlarını verme ilkesine göre yönetmelidir. Kendi kararını verme, tarafların süreç ve sonuç hakkında özgür ve aydınlanmış iradeleriyle, gönüllü ve baskı altında kalmadan karar vermeleridir. Taraflar, arabulucunun seçimi, sürecin şekillenmesi, sürece katılım veya süreçten çekilme ve sonuç dâhil olmak üzere, arabuluculuğun her aşamasında kendi kararını verme ilkesini uygulayabilirler.

1. Tarafların, sürecin şekillenmesi için kendi kararlarını vermesi, arabuluculuk uygulamasının temel bir ilkesi olsa da arabulucu, arabulucunun bu kurala göre kaliteli bir süreç yönetme yükümlülüğüyle tarafların kendi kararını verme ilkesini dengelemeye ihtiyaç duyabilir.

2. Arabulucu, tarafların belirli kararları özgür ve aydınlanmış iradeleriyle vermelerini şahsen temin edemez, fakat uygun olduğunda, aydınlanmış iradeyle seçim yapmalarına yardımcı olmak için, başka uzmanlara danışmalarının önemini onlara anlatmalıdır.

B. Arabulucu, daha yüksek uzlaşma miktarı, egolar, yüksek ücretler ve mahkeme personeli, program yöneticileri, arabuluculuk hizmeti veren kuruluşlar, medya ya da diğer kişilerden gelen dış baskılar sebebiyle, taraflardan herhangi birinin kendi kararını verme hakkına zarar vermemelidir.

KURAL II. TARAFSIZLIK

A. Arabulucu, arabuluculuğu tarafsız bir şekilde yönetemeyecekse reddedecektir. Tarafsızlık, taraflardan birinin kayrılmaması, taraf tutulmaması veya önyargılı olunmaması demektir.

B. Arabulucu, arabuluculuğu tarafsız bir şekilde yönetir ve taraf tutan bir izlenim verecek davranışlardan kaçınır.

1. Arabulucu, katılımcılardan birinin kişisel karakterine, geçmişine, inanç ve değerlerine ve arabuluculuktaki performansına veya başka bir sebebe dayanarak taraf tutmamalı veya önyargılı davranmamalıdır.

2. Arabulucu, kendisinin fiili veya görünüşteki tarafsızlığından kuşku duyulmasına yol açacak bir hediye, yardım, borç veya değerli başka bir mal ne vermeli ne de kabul etmelidir.

3. Arabulucu, kendisinin fiili veya görünüşteki tarafsızlığından kuşku duyulmasına yol açmamak kaydıyla, ufak hediyeler, önemsiz mallar, arabuluculuğu kolaylaştırmak ya da kültürel değerlere saygı duymak için yapılan hizmetler kabul edebilir veya verebilir.

C. Arabulucu, arabuluculuğu tarafsız bir şekilde yönetmeye muktedir olmadığı herhangi bir aşamada çekilecektir.

KURAL III. MENFAAT ÇATIŞMASI

A. Arabulucu, arabuluculuk sırasında ve sonrasında, menfaat çatışmasından veya menfaat atışması görünümünü vermekten kaçınacaktır. Menfaat atışması, arabulucunun uyuşmazlık konusuna müdahale etmesiyle veya arabulucuyla arabuluculuğa katılan taraflardan biri arasındaki, arabulucunun tarafsızlığından kuşku duyulmasına yol açacak mevcut veya geçmişteki, kişisel veya meslekî herhangi bir ilişkiden doğabilir.

B. Arabulucu, makul bir kişinin, arabuluculuk için fiili veya müstakbel bir menfaat atışması bulunduğunu düşünmesine yol açacak bir olay olup olmadığını belirlemek üzere makul bir inceleme yapmalıdır. Arabulucunun, müstakbel menfaat çatışmasını ortaya çıkarmak için yapacağı araştırmalar, somut olayın koşullarına göre değişebilir.

C. Arabulucu, kendisi tarafından makul koşullarda bilinebilecek ve arabulucunun tarafsızlığı hakkında kuşku uyandırabilecek bütün mevcut ve müstakbel menfaat çatışmalarını, mümkün olan en kısa sürede açıklamalıdır.

D. Arabulucu, arabuluculuğu kabul ettikten sonra, kendisinin hizmeti hakkında kuşku duyulmasına yol açacak, mevcut veya müstakbel bir menfaat çatılması doğuran herhangi bir olayı öğrenirse, mümkün olduğu kadar çabuk bildirecektir.

E. Arabulucunun menfaat çatması arabuluculuğun dürüstlüğüne zarar verecek nitelikteyse, arabulucu, tarafların aksi yöndeki isteği veya anlaşmasına bakılmaksızın arabuluculuktan çekilecek veya arabuluculuğu reddedecektir.

F. Arabuluculuğun sonrasında arabulucu, katılımcılardan herhangi biriyle, arabuluculuğun dürüstlüğü hakkında kuşku doğuracak herhangi bir konuda başka bir ilişki kurmamalıdır. Arabulucu, arabuluculuktan sonra, sürece katılan taraflar, diğer kişi ve kuruluşlarla kişisel veya meslekî bir ilişkiye girerse, bu ilişkinin fiilen ya da görünürde menfaat çatması doğurup doğurmayacağına karar verirken, arabuluculuğun ardından geçen süre, girilen ilişkinin yapısı ve sunulan hizmetler gibi etkenleri dikkate almalıdır.

KURAL IV. YETERLİLİK

A. Arabulucu, sadece tarafların makul beklentilerine karşılık vermek için gerekli yeterliliğe sahip olduğunda arabuluculuk yapacaktır.

1. Tarafların, arabulucunun yeterliliği ve niteliklerinden tatmin olması şartıyla herhangi bir kişi, arabulucu olarak seçilebilir. Eğitim, arabuluculuk tecrübesi, hüneler, kültürel anlayışlar ve diğer nitelikler genellikle arabulucunun yeterliliği için gereklidir. Arabulucu olarak hizmet sunan bir kişi, kendisinin etkin şekilde arabuluculuk yapmaya yeterli olduğu beklentisini uyandırır.

2. Arabulucu, arabuluculukla ilgili bilgi ve hünelerini korumak ve artırmak için eğitim programlarına ve ilgili faaliyetlere katılmalıdır.

3. Taraflar, arabulucunun eğitimi, tecrübesi ve arabuluculuğu yönetme yaklaşımı ile ilgili bilgilere erişebilmelidir.

B. Arabulucu, arabuluculuğun seyri esnasında, arabuluculuğu yeterli şekilde yönetemeyeceğine karar verirse, bu kararını mümkün olduğu kadar çabuk taraflarla görüşmeli ve bu durumu gidermek için, arabuluculuktan çekilmek veya uygun bir yardım istemek gibi gerekli adımları atmalıdır.

C. Arabulucunun arabuluculuğu yönetme yeteneği, uyuşturucu madde, alkol, ilaç tedavisi veya başka bir sebeple zayıflamışsa, arabulucu, arabuluculuğu yönetemez.

KURAL V. GİZLİLİK

A. Arabulucu, aksi taraflarca kararlaştırılmadığa veya uygulanacak hukuk tarafından emredilmedike, arabuluculukta öğrendiği bütün bilgileri gizli tutacaktır.

1. Taraflar, arabulucunun arabuluculuk sırasında edindiği bilgileri açıklayabileceğini kararlaştırırsa, arabulucu bunu yapabilir.

2. Arabulucu, tarafların arabuluculukta nasıl hareket ettiği hakkında, sürece katılmayan bir kişiye bilgi vermemelidir. Arabulucu, gerekli görülürse, tarafların programlanmış arabuluculuk toplantısına katılıp katılmadığı ve bir anlaşmaya varıp varmadığını rapor edebilir.

3. Arabulucu, arabuluculuğa eğitim, araştırma ve değerlendirme için katılırsa, tarafların ismini saklamalı ve onların gizliliğe ilişkin haklı beklentilerine uygun davranmalıdır.

B. Arabuluculuk sırasında taraflardan biriyle özel oturumda bir araya gelen arabulucu, bu özel oturumda edindiği hiçbir bilgiyi, bilgiyi veren tarafın rızası olmadan, doğrudan veya dolaylı olarak başka bir kişiye aktarmayacaktır.

C. Arabulucu, tarafların, arabuluculukta edindikleri bilgilerin gizliliğini ne ölçüde koruyacakları konusunda anlaşmalarını teşvik etmelidir.

D. Arabuluculuğun durumuna bağlı olarak, tarafların gizliliğe ilişkin beklentileri değişebilir. Taraflar, gizlilik hakkında kendi kurallarını koyabilir veya kabul edilen bir bireysel arabulucu ya da kurumun uygulaması, belirli beklentilere uyulmasını zorunlu tutabilir.

KURAL VI. SREİN NİTELİĞİ

A. Arabulucu, arabuluculuğu bu kurallara uygun olarak ve özenle, makul sürede, emniyet içinde, uygun katılımcıların huzurunda, tarafların katılımıyla, usul hakkaniyeti gözeterek, taraflara yeterli söz hakkı vererek ve tüm katılımcılar arasında karşılıklı saygı gösterilmesini sağlayarak yönetecektir.

1. Arabulucu, yalnızca etkin bir arabuluculuk için gerekli dikkati göstermeye hazır olduğunda arabuluculuk yapmayı kabul etmelidir.

2. Arabulucu sadece, tarafların, arabuluculuğun süresine ilişkin makul beklentilerini karşılayabilecek olduğunda davaları kabul etmelidir.

3. Arabuluculukta nc kişilerin bulunması veya bulunmaması, tarafların ve arabulucunun anlaşmasına bağlıdır. Taraflar ve arabulucu, nc kişilerin belirli oturumların veya tüm oturumların dışında tutulmasına karar verebilir.

4. Arabulucu, tüm katılımcıların arasında dürüstlüğü ve samimiyeti teşvik etmeli ve arabuluculuk sırasında herhangi bir belge, olay veya durum hakkında bilerek yanlış bilgi vermemelidir.

5. Arabulucunun işlevi, diğer mesleklerden önemli ölçüde farklıdır. Arabulucunun işleviyle diğer bir mesleğin karıştırılması sorun doğmasına yol açar; bu sebeple arabulucu, işlevlerini birbirinden ayırmalıdır. Arabulucu, yalnızca bu Kurallarla bağdaşması şartıyla eğitim ve tecrübesine dayanarak bilgi verebilir.

6. Arabulucu, arabuluculuktan başka bir uyuşmazlık çözüm yolunu yönetmeyecek; arabuluculukla ilgili kuralların, kanunların ve diğer kuruluşların korunmasına çaba göstermek için diğer bir uyuşmazlık çözüm yolunu arabuluculuk olarak adlandıracaktır.

7. Arabulucu, uygun olduğunda, tarafların uyuşmazlıklarını tahkim, danışmanlık, tarafsız değerlendirme veya diğer yöntemlerle çözmeyi düşüncelerini önerebilir.

8. Arabulucu, tarafların rızası olmadan, aynı konuda ilave bir uyuşmazlık çözme görevi üstlenmeyecektir. Arabulucu, böyle bir hizmet vermeden önce, yöntemdeki değişikliğin etkileri konusunda tarafları bilgilendirecek ve bu değişiklik için onların rızasını alacaktır. Bu tür bir işlev üstlenen arabulucu, başka kurallara tâbi olacak farklı yükümlülük ve sorumluluklar altına girebilir.

9. Arabuluculuk bir suç işlemek için kullanılırsa, arabulucu uygun adımları atmalı, gerekirse arabuluculuktan çekilmeli veya arabuluculuğu bitirmelidir.

10. Taraflardan biri süreci, ihtilafı konuları ve uzlaşma seçeneklerini kavramakta güçlük çeker veya arabuluculuğa katılmakta zorlanırsa, arabulucu, bu tarafın anlama, katılma ve kendi kararını verme kapasitesine uygun olacak durum, olası düzenleme, değişiklik veya ayarlamaları araştırmalıdır.

B. Arabulucu, aile içi şiddet veya suistimal olduğunu sezerse, gerektiğinde arabuluculuğu ertelemek, arabuluculuktan çekilmek veya arabuluculuğu bitirmek de dâhil olmak üzere uygun tedbirleri alacaktır.

C. Arabulucu, kendisi de dâhil olmak üzere bir katılımcının varlığının, arabuluculuğun bu Kurallara göre yönetilmesine zarar verebileceğine inanırsa, gerektiğinde arabuluculuğu ertelemek, arabuluculuktan çekilmek veya arabuluculuğu bitirmek de dâhil olmak üzere uygun tedbirleri alacaktır.

KURAL VII. REKLÂM VE TANITIM

A. Arabulucu, kendisinin nitelikleri, tecrübesi, hizmetleri ve ücreti konusunda reklâm ve tanıtım yaparken veya diğeri bir şekilde bilgi verirken, dürüst olacak ve yanıltıcı bilgi vermeyecektir.

1. Arabulucu, iş kartviziti, basılı evrakı veya bilgisayar iletişimi dâhil olmak üzere tüm görüşmelerinde sonuç hakkında söz vermemelidir.

2. Arabulucu, bir kamu kurumu veya özel kuruluşun arabuluculuk sıfatını taşımayı, yalnızca bu kurum veya kuruluşun, arabulucuların niteliklerini belirleme yetkisinin tanınmış ve arabulucuya bu sıfatı verebilecek olması halinde istemelidir.

B. Arabulucu, taraflardan biri lehine, diğeri aleyhine olduğu izlenimini yaratabilecek veya sürecin dürüstlüğüne zarar verecek diğeri bir şekilde tarafları ikna etmeye çalışmayacaktır.

C. Arabulucu, tanıtım malzemelerinde veya diğeri irtibat formlarında, hizmet ettiği kişilerin izni olmadan isimlerini bildirmeyecektir.

KURAL VIII. ÜCRET VE DİğER GİDERLER

A. Arabulucu, arabuluculuk ücretleri, masraflar ve arabuluculukla ilgili olarak ortaya çıkabilecek diğer olası giderler hakkında, taraflara veya tarafların temsilcilerine tam ve doğru bilgi verecektir.

1. Arabulucu cret alacaksa, bunu, uyuşmazlık konusunun türü ve karmaşıklığı, arabulucunun nitelikleri, gereken süre ve bu tür arabuluculuk hizmetlerinin rayiç değeri de dâhil olmak üzere, ilgili bütün etkenlerin ışığında belirlemelidir.

2. Arabulucunun cret anlaşması, taraflar başka türlü istemedikçe yazılı olmalıdır.

B. Arabulucu, tarafsızlığına zarar verecek şekilde ücret istemeyecektir.

1. Arabulucu, arabuluculuğun sonucuna veya uzlaşma konusunun miktarına bağlı olacak bir ücret anlaşması yapmamalıdır.

2. Arabulucu, taraflardan eşit olmayan miktarda ücret ödemesi kabul ederken, kendisinin arabuluculuğu tarafsız biçimde yönetmesini olumsuz yönde etkileyecek bir ücret anlaşması yapmamalıdır.

KURAL IX. ARABULUCULUK UYGULAMASININ GELİŐTİRİLMESİ

A. Arabulucu, arabuluculuk uygulamasını geliőtirecek şekilde hareket etmelidir. Arabulucu, aŐağıdaki hususların tamamını veya bazılarını gerçekleőtirerek bu Kuralı yerine getirebilir:

1. Arabuluculuk alanında çeşitliliği geliőtirerek.

2. Düşük ücretle veya uygun hâllerde ücretsiz hizmet vermek suretiyle arabuluculuğu, isteyen herkes için erişilebilir kılmaya çalışarak.

3. Uygun hallerde katılımcılardan geri bildirim de alarak, imkân tanındığında yapılan araştırmalara katılarak.

4. Kamuoyunda, arabuluculuk hakkında doğru bir anlayış ve olumlu bir bakış açısı geliştirilmesine yardımcı olmak için, eğitim ve bilgilendirme çalışmalarına katılarak.

B. Arabulucu, bu alandaki farklı görüşlere saygı göstermeli, mesleğini geliştirmek ve anlaşmazlığa düşen kişilere daha iyi hizmet etmek için, diğer arabuluculardan bilgi almalı ve onlarla birlikte çalışmalıdır.

---

[1] American Arbitration Association/American Bar Association/Association for Conflict Resolution: Model Standards of Conduct for Mediators, September 2005.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk (Medenî Usûl, İcra ve İflâs Hukuku) Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (mozbek@hotmail.com).

[2] Anlaşmazlık Çözüm Birliği; Aile Arabulucuları Akademisi, Anlaşmazlık Çözümü Eğitim Ağı

ve Uyuşmazlık özümünde Uzmanlar Topluluğunun (SPIDR) birleşmesinden oluşan bir kuruluştur. SPIDR, 1994 tarihli kuralların gelişiminde üçüncü katılımcı kuruluştur.

[3] Bu gözden geçirmelere ilişkin yorumları içeren Raportör Notları, bu Kuralların bir parçası değildir ve bu sebeple, kuruluşların hiçbirisi tarafından özel olarak onaylanmamıştır.

[4] Model Kuralların 2005 revizyonu, Amerika Barolar Birliğinin Temsilciler Meclisi tarafından 9 Ağustos 2005'te, Anlaşmazlık özüm Birliği Genel Kurulu tarafından 22 Ağustos 2005'te ve Amerika Tahkim Birliği Yönetim Kurulu tarafından 8 Eylül 2005'te onaylanmıştır.

//